

HØRINGSSVAR

fra

Kultur & Arv

AUGUST 2024

ILLUSTRATION: Det 'revitaliserede' kulturmiljø i Nyborg ifølge Slots- og Kulturstyrelsens offentliggjorte visualiseringer. Øverst: Nyborgs - ifølge samme styrelse - uforståelige købstadsmiljø, som det så ud.

Til

Kulturministeren
Slots- og Kulturstyrelsen

digitalt indgivet via kum@kum.dk og post@slks.dk

*Kopi sendes til Statsministeriet
Eftersendes til Folketingets kulturordførere og miljøordførere*

København, 23. august 2024

Kultur & Arvs bemærkninger til høringer om anlægslov vedrørende Nyborg Slot, miljøkonsekvensvurdering af byggeprojektet m.v..

Indledning

Det forekommer, at kulturminister Jakob Engel Schmidt har glemt reglerne i god forvaltningsskik om at administrere efter armlængdeprincippet og valgt at lukke ørerne for landets højeste fredningsnævns vurderinger! Af hensyn til pågældende kulturminister og de folketingsmedlemmer, der deltager i lovbehandlingen af nærværende lovudkast må det følgelig være på sin plads at begynde nærværende høringssvar med at gentage en advarsel formuleret i et notat til den daværende kulturminister i 2021 af Slots- og Kulturstyrelsen som et led i embedsværkets overvejelser, efter at Kulturministeriets ulovlige byggeprojekt, som man nu vil gennemtvinge ved en særskilt lov, blev underkendt:

Projektet kan "...indebære en øget risiko for, at besøgende i større grad mister muligheden for en autentisk oplevelse af fortidsminderne i deres uforstyrrede og autentiske form, således at den besøgende med udgangspunkt i mere beskedne formidlingsgreb og egen fantasi selv kan skabe fortælling og oplevelse. En anden risiko kan være, at **massive og måske irreversible formidlingsgreb kan være præget af aktuelle strømninger/tendenser. Store formidlingstiltag, der er interessante på anlægstidspunktet, kan vise sig at være utidssvarende i forhold til eftertidens fortolkning af fortidsmindet.**"¹(Kultur & Arvs fremhævnings)

Dernæst skal bemærkes, at Kultur & Arv til fulde tilslutter sig det af 22. august 2024 indsendte høringssvar fra Foreningen til Gamle Bygningers Bevaring (GBB), særligt for så vidt angår det forkastelige i lovforslagets afskæring af offentlighedens klageadgang og koncentrationen af al magt og råderet i denne sag hos kulturministeren, hvis underlagte styrelse er tabende part i samme sag..

Kultur & Arv vil med nærværende skrivelse gøre gældende, at der findes alternativer, der er både nænsomme, miljømæssigt bæredygtige og mulige at opføre inden for rammerne af den restriktive, danske miljø- og kulturlovgivning. Det vil i klar tale betyde, at Nyborg Slot kan få tidssvarende museumsfaciliteter, der ikke ødelægger noget, uden juridiske og lovgivningsmæssige krumspring, hvis blot der er vilje til at overveje det.

Kultur & Arv gør gældende, at nærværende anlægslov vedrørende Nyborg Slot handler om at gennemføre et omfangsrigt betonbyggeri på et fortidsminde, der er fredet af et tredobbelt lovkompleks, der netop har til hensigt at sikre Nyborg Slot mod den form for projekter. Projektet strider mod museumsloven, bygningsfredningsloven og naturbeskyttelsesloven, som ministeren nu vil sætte ud af kraft. Kulturminister Jakob Engel Schmidt burde tone rent flag og i bemærkningerne til loven vedkende sig, at denne anlægslov skyldes, at kulturministeren ikke vil acceptere, at Slots- og Kulturstyrelsens projekt i 2020 blev underkendt af statens øverste klageinstans på fredningsområdet. Klageinstansen, Miljø- og Fødevarerklagenævnet, er en lovsikret, domstolslignende myndighed. Sagen var indbragt for Miljø- og Fødevarerklagenævnet

---

¹ Slots- og Kulturstyrelsen: "NOTAT Til Kulturministeren", Redegørelse for Nyborg Slot projektet i anledning af Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse", 21. januar 2021, Jour. nr. 21/00427.

af fire organisationer, herunder Kultur & Arv, der fik ret, mens Kulturministeriets styrelse tabte sagen. Denne forhistorie fremgår ikke af lovforslagets bemærkninger. Det er en en uskøn udeladelsessynd og både faktisk forkert og uanstændigt ikke at oplyse almenheden om, at man først er tyet til særlovgivning efter at have forsøgt at gennemføre projektet inden for rammerne af gældende lov.

Det bør derfor fremgå ærligt og utilsløret af teksten, at forslaget om en anlægslov er opstået på baggrund af afgørelsen fra Miljø- og Fødevareklagenævnet den 17. december 2020, der fandt, at Nyborg Slot-projektet stred mod gældende dansk lov. Tilsvarende bør det derfor også fremgå, at forslaget om en anlægslov har til hensigt at omgå denne afgørelse, idet der ikke er ændret nævneværdigt på projektet siden.

I bilagene til lovforslaget bør rammerne for projektet fremgå. Dette er ikke tilfældet, og således er det reelt umuligt for almenheden at kontrollere, hvad lovforslaget tillader. Der synes at være tale om en blanko-check, hvor kulturministeren vil kunne bygge meget.

Kultur & Arv mener, at det må være i alles interesse, at vi kan gennemføre et godt og helstøbt formidlingsinitiativ i Nyborg. Kultur & Arv vil anføre, at det burde være lovgivernes agt at fremme miljømæssigt bæredygtige og kulturhistorisk nænsomme løsninger, der samler i stedet for at splitte, og som kan gennemføres inden for rammerne af den gældende, restriktive lovgivning, der indtil projektet på Nyborg Slot har fungeret glimrende. Projektet er som nævnt allerede fundet for voldsomt, og det er tidligere blevet afvist, fordi det ikke ville kunne realiseres indenfor rammerne af museumsloven. Hertil kommer projektets øvrige konflikt med bygningsfredningsloven og naturbeskyttelseslovens §18. Det vil kræve et bevidst og mærkbart opgør med mere end 100 års praksis for naturbeskyttelse og -fredning, hvis Nyborg Slot skal bebygges, sådan som Østfyns Museer, Slots- og Kulturstyrelsen og nu ministeren drømmer om.

Vi plæderer for en mere følsom, nænsom og hensigtsmæssig tilgang til formidling og bevaring af fortidsminder, end den det genbrugte og afviste projekt lægger op til.

Vedrørende den miljøkonsekvensvurdering, der er i høring samtidig med lovudkastet, slår Kultur & Arv fast, så det er kendt for Folketinget, de øvrige statstlige myndigheder og den brede offentlighed:

- **1.** Den restaureringstrængende "Kongefløj" på Nyborg Slot (vestfløjen) er i det store og hele fornemt færdigrestaureret og har været det længe². Sagen drejer sig alene om nybyggeri. Enhver tale om renovering eller restaurering er på nuværende tidspunkt vildledning.
- **2.** Hvis man vil formidle, findes der mere nænsomme og miljøvenlige alternativer, og disse fortjener overvejelse, behandling og sammenligning i miljøkonsekvensrapporten. Det valgte projekt er ikke reversibelt.
- **3.** Det er fuldt muligt at forløse det udtrykte behov for "museumsfaciliteter" på en nænsom måde, der tillige er mere miljøvenlig og mindre omkostningsfuld og fremfor alt ikke kræver skæmmende indgreb i den enestående og fredede kulturhistoriske helhed, som det voldomkransede købstadsmiljø i Nyborg udgør. En sådan løsning burde alle kunne samles om.
- **4.** Ovenstående betyder også, at en såkaldt "0-alternativs-løsning", ikke er ensbetydende med, at Nyborg Slot ikke kan forløse et potentiale som turistattraktion. Renoveringen har allerede fundet sted. 0-alternativs-løsningen ville følgelig indebære, at der ikke vil blive opført nybyggeri midt i hovedattraktionen, og konsekvensen bør beregnes herudfra. Henset til de omfattende digitale formidlingsmuligheder idag, kan behovet for moderne bygningskroppe (bortset fra et nyt trappetårn) på slotsholmen bortfalde.
- **5.** Der er stor bekymring for byggeriets konsekvenser for Nyborgs gamle, bevaringsværdige og i visse tilfælde fredede bygninger. Nok står slottet på fast grund, men mange af Nyborgs indre gader er anlagt på opfyld, hvilket er at betegne som blød bund. Med den viden er det beskæmmende, at man i miljøkonsekvensrapporten har fravalgt at lave geotekniske undersøgelser af samt fastsætte grænseværdier for belastning og vibrationer i området omkring slottet, hvor gader både under og efter byggeriet vil blive stærkt belastede af tung trafik. Endvidere ses det ikke ud fra rapporten godtgjort, at regulering af vandstanden i voldgraven mv. ikke kan have utilsigtede konsekvenser for grundvandsspejlet og dermed på de førnævnte omkringliggende ejendomme.

---

² <https://slks.dk/omraader/slotte-og-ejendomme/slotte-og-haver/nyborg-slot>

Som sådan kunne høringssvaret ende her.

Kultur & Arv ønsker imidlertid at medvirke til, at sagens omstændigheder i videst muligt omfang fremgår af det offentlige akter, til gavn og oplysning for samtid og eftertid. Således uddyber vi i det følgende betragtningerne fra første side – både henset til sagens kompleksitet, men i høj grad også henset til sagens fremstilling fra myndighedernes side.

Kulturministeren ønsker at få vedtaget en lov, der reelt giver ham uindskrænket magt til at tilsidesætte Nævnets afgørelse og gennemføre det underkendte projekt, hvilket ikke kan ske uden at medføre omfattende skader:

Materielle skadevirkninger: Der er tale om et irreversibelt, dvs. uopretteligt, ødelæggende projekt. Projektet indebærer bygning af en ny formidlingsbygning i beton med støbt kælder, som kræver betonpiller i det fredede voldterræn, og bygning af en nyfortolket ringmur på de gamle fundamenter. Der er ingen saglig eller faglig grund til dette byggeri. De ønskede museumsfaciliteter kan etableres på mere nænsom vis, i overensstemmelse med fredningslovenes hensigt og almindelig praksis på området i øvrigt.

Skadevirkninger på retstilstanden i samfundet: Lovforslaget omgår væsentlige retsprincipper, herunder afskæring af nævnsprøvelse og koncentration af magt hos kulturministeren. Denne magtkoncentration må kritiseres, idet den i praksis gør kulturministerens vilje til lov i sagen om Nyborg Slot. Det er beskæmmende.

Dette er temaet for nærværende skrivelse, i det det bemærkes, at høringsperioden på akkurat to måneder henover sommerferien (28. juni–23. august 2024) må kritiseres som værende prohibitivt kort, hvilket sætter en naturlig grænse for grundige svar. Det bemærkes, at det er et lovkrav med minimum 2 måneder for den miljøkonsekvensvurdering, der tillige er sendt i høring med samme frist, og altså kun akkurat er nået. Henset til sagens alvor og vigtighed er det useriøst.

Samme uge som høringsfristens udløb meddelte Jakob Engel Schmidt, at han afholder forældreorlov frem til 17. november, hvilket er 14 dage inden, loven ifølge udkastet forventes at træde i kraft. Betyder det, at Jakob Engel Schmidt vil udsætte lovbehandlingen af dette kontroversielle og meget indgribende lovforslag, til han vender tilbage fra orlov?

Eller betyder det reelt, at Jakob Engel Schmidt ikke vil stå til rådighed for demokratiets spørgsmål, mens det lovforslag realitetsbehandles, der skal give ham uhørt vide magtbeføjelser til at ændre på fortidsmindet Nyborg Slot? Dvs. overlader han det til sin stedfortræder at stå på mal?

Indholdsoversigt

I det følgende vil de ovennævnte pointer blive uddybet fra side 6-15. Der vil være et særligt fokus på de problematiske aspekter af den magtfuldkommenhed, som lovforslaget antyder, samt på den historik, der ligger bag forslaget. Dette inkluderer en tilsidesættelse af ikke blot god forvaltningsskik, men også hele to afgørelser fra Danmarks højeste fredningsnævn. Efterfølgende, på side 15-22, vil selve byggeprojektets tilblivelse og udformning blive behandlet, herunder det tvivlsomme faglige grundlag og den manglende opbakning fra fagfæller. Dernæst vil der fra side 22 blive præsenteret to skånsomme og bæredygtige alternativer (side 28 - 34), som fuldt ud er i stand til at varetage den essentielle formidlingsopgave. Slutteligt behandles projektets forhold til gældende love og ånden bag disse fra side 34, inden der på side 39 gøres afsluttende bemærkninger.

Kultur & Arvs interesse i sagen

Kultur & Arv blev stiftet i 2018 med deltagelse af centrale skikkelser i det danske bevaringsmiljø og har siden engageret sig som fortalere for almen pietetsfølelse i en række profilerede sager om kulturarv, herunder spørgsmålet om det lovstridige, statslige byggeprojekt på Nyborg Slot.

Som en landsdækkende forening, der kerer sig om natur og miljø med særlig fokus på det byggede og levede miljø, var vi en af de aktører, der ad den lovsikrede klageadgangs vej i 2019-20 var med til at standse ødelæggelsen af Nyborg Slot ved at anvende de af Folketinget vedtagne ankemuligheder i rigets øverste fredningsnævn.

Vi er drevet af frivillige kræfter, vi tjener ingen anden herre end kulturarven, og vi har som bestemmelse at gøre det på et sobert, sagligt og fagligt oplyst grundlag. Vores modstand mod det ulovlige projekt er alene funderet i den omstændighed, at projektet er et uopretteligt

ødelæggende og unødvendigt projekt, tilblevet i en alliance mellem projektmagere og kapitalinteresser, hvor de ansvarlige myndigheder ikke har evnet at sige fra på vedholdende vis. Siden har projektet vokset sig for stort til at standse. Gennemgang af tusindvis af sider i projektet via aktindsigter dokumenterer dette synspunkt.

Det er nedslående, at det projekt, som af rigets højeste ankenævn er blevet standset og kendt ulovligt i en lovbestemt klageproces, nu blot summarisk genopstår – tilsyneladende uden nogen form for selvransagelse over årsagen til projektets standsning hos Slots- og Kulturstyrelsen og de øvrige projektmagere.

Mafiøse tilstande og en de facto særlov

Kulturministerens anlægslov kan reelt betragtes som en særlov med tilbagevirkende kraft, en *Lex Nyborg*, der har til hensigt at tilsidesætte både ånd og bogstav i eksisterende, dansk lov og underkende en domstolslignende afgørelse. Man kan næsten høre kulturministren sige: "Vi har ikke fået lov, så nu laver vi en lov, så vi får lov."

Denne skammelige proces blev bramfrit bekræftet af de folketingspolitikere, der ledsagede Jakob Engel Schmidt på et pressemøde i Nyborg den 4. maj 2024.

Med både smil og bifald fra kulturministeren bekræftede Trine Bramsen (S) sagsgangen over for offentligheden: *"Undervejs var det lidt bøvet. Vi måtte etablere en decideret mafia, vi kaldte os slotsmafiaen, for at komme igennem. Den lovgivning, vi normalt bruger til at sikre sådan nogle projekter, den blev pludselig underkendt, og så måtte vi jo etablere en anlægslov, som vi ellers normalt bruger, når vi laver infrastrukturprojekter. Den er i hvertfald sjældent brugt, når vi laver slotsprojekter, anlægsloven. I Transportministeriet, der bruges den ofte. Nu bruges den så også i Kulturministeriet."* (Kultur & Arvs transskription fra pressemødet, TV2 Fyn, 4. maj 2024)

Der må med Trine Bramsens uimodsagte udlægning konkret være tale om, at kulturministeren ønsker, at Folketinget skal levere et forfatningsretligt angreb på det basale princip om magtadskillelse i Grundlovens §3. Betegnelsen "anlægslov" tjener til at skjule det virkelige forhold: at der er tale om en særlov eller speciallov, som skal korrigere en afgørelse, truffet af den dømmende magt. Der var jo ikke påtænkt nogen anlægslov, da projektet først blev lanceret. Tværtimod har det hele tiden heddet fra Slots- og Kulturstyrelsen og kulturministeren,

at alt ville kunne rummes indenfor rammerne af den eksisterende, restriktive fredningslovgivning. Det afviste projekt har fra begyndelsen været ulovligt, da det indebærer nybyggeri på et fredet fortidsminde, hvilket er ulovligt ifølge gældende dansk lov.

Det kom derfor ikke som en overraskelse for nogen i kulturhistoriske kredse uden for Kulturministeriet, at projektet ikke kunne lade sig gøre. Og alligevel vil Jakob Engel Schmidt nu gennemføre den mest omfattende overgreb på et fredet fortidsminde nogensinde ved at tilsidesætte såvel museumslovens, bygningsfredningslovens og naturbeskyttelseslovens bestemmelser. Uden nævneværdig, gyldig grund.

Folketinget har et historisk ansvar i denne sag

Kultur & Arv plæderer for, at den eksisterende, fredede kulturarv tillægges forrang i den aktuelle lovbehandling! Der er ikke tale om et standardprojekt, der kan behandles summarisk, men om en af de største og mest kontroversielle kulturpolitiske beslutninger i Danmarkshistorien! Folketinget opfordres på denne baggrund til at udvise største grundighed, omhu og agtpågivenhed i lovbehandlingen. Dette gælder i forhold til at sikre lødigheden af det faglige, faktuelle og argumentatoriske grundlag, som bygherre og minister legitimerer projektet med. Det bemærkes i den forbindelse, at de arkæologiske undersøgelser, som bygherre støtter sig til, alene er udført af Østfyns Museer med det specifikke formål at fremme og muliggøre projektet. Eftersom Østfyns Museers tidligere direktør, Erland Porsmose, er både idémand til og en af de drivende kræfter bag projektet, må man være sig bevidst, at der her altid vil være tale om et partsindlæg. Museets nuværende direktør, der for nylig blev ansat i stillingen uden opslag, og som privat danner par med den tidligere direktør, kan ikke forventes at være uenig i det eksisterende partsindlægs narrativ. En uvildig fagkundskab bør involveres i lovarbejdet.

Er sagen tilstrækkeligt oplyst for alle parter?

Kultur & Arv peger på det grundlæggende princip i den offentlige forvaltning, at en myndighed har pligt til at undersøge en sag tilstrækkeligt, så den kan træffe den rigtige afgørelse. Det er

vigtigt at sikre sig, at så ubestridelige hensyn gør sig gældende, at projektet kun tillades, hvis det er tvingende nødvendigt, fordi opgaven ikke kan løses på anden måde.

Dette hensyn må gælde i forhold til nybyggeriet og forhøjelsen af en fredet bygning med ni (9!) meter. Er det nødvendigt? Er der så bærende formidlingsmæssige interesser på spil, at der ikke kan anvises en alternativ løsning? Kan den brede offentlighed virkelig ikke bringes til at forstå, at der engang har ligget en større borg lige her på anden måde end ved at etablere 2.000 kvadratmeter nybyggeri? Og hvis det er tilfældet, betyder det så, at kulturministeren også fremover vil bygge, hver gang der er noget, danskerne ikke forstår? Og endelig: hvilken formidlingsmæssig rolle spiller det cafeteria med støbt kælder, som udgør en meget stor procentdel af nybyggeriet? Og hvad er Jakob Engel Schmidts begrundelse for, at dette cafeteria kun kan ligge på fortidsmindet?

Når Jakob Engel Schmidt tager så egenhændige skridt, må man formode, at han har taget alle skridt til at sikre sig, at sagen hviler på et solidt historisk grundlag. Især når ord som "troværdig" indgår i bemærkningerne til lovudkastet. Kultur & Arv forbeholder sig retten til at holde ministren og hans ministerium op på denne formodning.

En lovgivningsproces indebærer et historisk ansvar for at sikre, at den aktuelle fase ikke gummitempler Slots- og Kulturstyrelsens lovstridige og afviste projekt, selvom der eventuelt måtte være politisk stemning for at gennemtvinge det ved særlovgivning. Snarere burde man gå til varetagelsen af denne sag med minimum samme skyldige og grundige hensyn, som lovgivningsarbejde almindeligvis fordrer.

Den omstændighed, at der er tale om et ulovligt projekt, der ønskes fremmet af en statslig myndighed, burde ikke betyde, at lovgiverne slækker på procedurer for objektivitet og grundighed.

Projektet genstartes

Det fortjener gentagelse, at dette høringssvar er nødvendiggjort af, at den nuværende kulturminister Jakob Engel Schmidt tilsyneladende ønsker at ignorere den domstolslignende afgørelse, der standsede det projekt, som Kulturministeriet havde iværksat som bygherre i regi af Slots- og Kulturstyrelsen. Vi bemærker, at staten havde en seks måneders frist for at indbringe

den omtalte afgørelse for domstolene, men ikke gjorde det. Afvisningen af projektet står derfor stadig ved magt: Der må ikke anlægges betonbyggeri midt i det fredede fortidsminde Nyborg Slot.

Som en af de klagende parter bemærker vi, at ethvert tilløb til at sætte de velfungerende lovbestemte fredningsinstrumenter ud af kraft gennem særlovgivning er et politisk skråplan, og at denne form for indblanding udsætter kulturarven for fare. Kommende generationer kommer til at lide på grund af en kortsigtet og bedreviddende tilgang til nationens fælles goder, hvis projektet tillades i sin aktuelle udformning.

Det skal bemærkes, at når kulturministeren viser vilje til at tilsidesætte Miljø- og Fødevareklagenævnets domstolslignende afgørelse, jf. hans orientering til Folketingets finansudvalg af 21. juni 2023, kommer han måske nok sin egen styrelse til undsætning. En styrelse, der har spildt et stort millionbeløb på at gamble med tilladelser i en proces, hvor der var en kendt, stor risiko for en standsning. Han hjælper også den private forening Realdania, der har penge og prestige på højkant i projektet. Derfor fortjener det at blive gentaget, at han ved at blande sig lader hånt om hele fredningsinstrumentet. Han gør sig til ultimativ dommer over kulturarven i en uigennemskuelig hensyntagen, der næppe kan være andet end usaglig.

Nærværende høringsproces indebærer også en høring om miljøkonsekvenserne, og denne undersøgelsen til et afvist, dvs. ulovligt projekt, har ifølge de offentlige oplysninger kostet skatteborgerne 2,5 mio. kr. For de penge må befolkningen kunne forvente at få en tilbundsgående og fyldestgørende analyse af projektets miljømæssige indvirkninger, der ikke ignorerer mulige alternativer. Dette er desværre ikke tilfældet. For 2,5 mio. kr. må skatteyderne endvidere kunne forvente, at der er tale om et lødigt, grundigt arbejde. Desværre er miljøkonsekvensrapporten behæftet med påviselige fejl og udeladelser, men det må stå for Slots- og Kulturstyrelsens regning, idet den ringe tidsfrist ikke har levnet tid til en grundigere gennemgang.

Spørgsmålet er, om det er forsvarligt af en minister på den måde at engagere sig i enkeltsager, og især når stærke penge- og lobbyinteresser som her agerer imod miljøets og kulturarvens

tarv. Lovforslagets koncentration af al magt og råderet til ministeren gør ikke sagen enklere at håndtere.

Og det er ikke kun en enkelt afgørelse, som kulturministeren lader hånt om, men hele to. Det er nemlig ikke første gang, at staten har måttet opgive et stort anlagt statsligt byggeprojekt i slottets nærhed. En tidligere afgørelse stadfæstede allerede for mere end 30 år siden Nyborg Slots ukrænkelighed. Denne afgørelse og risikoen for et afslag har hele tiden været kendt.

Byggeri ved Nyborg Slot er kendt ulovligt på højeste niveau to gange

Vi tillader os at gøre lovgiverne opmærksom på, at danske myndigheder tidligere har standset et lignende, fremskredent statsligt byggeprojekt ved Nyborg Slot, uden at det som her skulle medføre en gennemførelse ved en anlægslov. Dengang blev projektet tværtimod skrinlagt, som myndighederne normalt har for vane, hvis de da ikke indbringer afgørelsen for domstolene, som reglerne foreskriver.

Den domstolslignende instans, der underkendte byggeriet på Nyborg Slot i 2020, har eksisteret siden 1917 og hed oprindeligt Overfredningsnævnet, siden Naturklagenævnet, så Natur- og Miljøklagenævnet, og senest Miljø- og Fødevareklagenævnet. Nævnets afgørelsen er i øvrigt helt i tråd med tidligere afgørelser, og klagenævnet har 80 års afgørelsespraksis at læne sig op ad. Forbudsparagraffen har beskyttet fortidsminder siden 1937. Det var selvsamme nævn, der i 1989, efter 15 års projektering, standsede et offentligt byggeri på den anden side af slotssøen i Nyborg, lige over for slottet.

Denne afgørelse kendte Slots- og Kulturstyrelsens, da de gik i gang, og de vidste, at der i forvejen var 50% risiko for standsning i et klagenævn, netop pga. klageadgangen. Det har hele tiden været en forudsætning for Nyborg Slot-projektet, at der ville kræves vidtrækkende dispensationer. Desuden havde Slots- og Kulturstyrelsen godtgjort, at styrelsen behandlede en fredningssag, hvor den selv var bygherre, ved at understrege, at der *"er klageadgang for en bred gruppe af interesseorganisationer og at sagen vil få en særlig intensiv prøvelse i klagenævnet."*³

---

³ Slots- og Kulturstyrelsen, Notat om myndighedshabilitet, 2016

1989 – Overfredningsnævnet nedlægger forbud mod byggeri ved Nyborg Slot

Miljømyndighederne spillede i 1988-89 en afgørende rolle i at standse et statsligt byggeprojekt nær Nyborg Slot med henvisning til slottets ukrænkelighed. Miljøministeriets fortidsmindekontor var kraftigt imod, og i 11. time blev byggeprojektet stoppet, ganske som det blev det i december 2020.

Sagen handlede om en planlagt 80'er-tilbygning til Nyborgs politistation (også kaldet ting- og arresthus) fra 1920, der ligger på den nordlige bred af slotssøen. Byggeriet blev, trods godt 15 års forarbejde og planlægning, til sidst standset af Overfredningsnævnet efter klage fra Danmarks Naturfredningsforening og udtalelser fra bl.a. Miljøministeriet og Nationalmuseet. En dispensation blev ændret til et afslag med henvisning til det nødvendige hensyn til Danmarks ældste kongeborg. Danmarks Naturfredningsforening betragtede dengang standsningen af byggeriet som en stor sejr, der blev fejret i foreningens blad 'Natur og Miljø' under overskriften: "*Godt vi har Overfredningsnævnet*".

Hvor man dengang fejrede fredningsinstrumentets funktion, gør man i dag krumspring fra loven, ignorerer en nævnsafgørelse og lægger an til at gennemføre særlovgivning.

Forskellige myndigheder vs. en og samme myndighed

Der er talrige paralleller fra afgørelsen i 1989 til afgørelsen i 2020. I dag er det som bekendt Kulturministeriet, der ønsker at bygge gennem sin styrelse Slots- og Kulturstyrelsen. Slots- og Kulturstyrelsen er både ejer, bygherre og fredningsmyndighed. Dengang var det Justitsministeriet, der som bygherre ønskede at gennemføre en større udvidelse af politistationen lige over for slottet. Det kulturhistoriske kontor under Skov- og Naturstyrelsen, der havde ansvaret for tilsynet med fortidsminderne, var modstander. Det samme var den ansvarlige myndighed for bygningsfredning, Planstyrelsens bygningsfredningskontor. Nyborg Slot var dengang ejet af Nationalmuseet, som var indædt modstander af nybyggeriet. Denne modstand blev udtrykt af direktøren for Nationalmuseet, den estimerede rigsantikvar Olaf Olsen, samt myndigheden Rigsantikvarens Arkæologiske Sekretariat. Også dengang blev man først meget sent i projektets forløb, efter ca. 15 års projektering, klar over, hvad der var ved at ske. Som det fremgår af dokumenterne, skrev rigsantikvar Olaf Olsen flere breve om emnet. I hans breve er udtrykt følgende synspunkter:

Nationalmuseets brev til Fredningsnævnet for Fyns Amt af 6. januar 1989

"Nationalmuseet, der ejer Nyborg Slot, deler ganske Skov- og Naturstyrelsens betænkeligheder ved det projekterede nybyggeri, der med sin bastante udformning og dominerende beliggenhed helt ud til voldgraven ville være en alt for påtrængende nabo til Danmarks eneste bevarede middelalderlige kongeslot. Jeg skal derfor indtrængende henstille til fredningsnævnet at undlade at godkende det fremsendte projekt." RIGSANTIKVAR OLAF OLSEN

Nationalmuseets brev til Skov- og Naturstyrelsen af 8. februar 1989

"... jeg må fastholde, at den nye bygning vil få en urimeligt dominerende beliggenhed i forhold til slotsbanken. Der vil efter min opfattelse herved ske en helt uforsvarlig forringelse af det historiske miljø omkring det middelalderlige slot, der både af historiske, æstetiske og topografiske årsager måtte kunne forvente at blive forskånet for en så påtrængende nabo (...). Nyborg Slot er vor eneste bevarede middelalderlige kongebolig, og jeg kan tilføje, at både slottets egne bygningshistoriske kvaliteter og de mange historiske bygninger med beskedne dimensioner, som netop denne del af byen rummer, bør anspre til den yderste tilbageholdenhed med opførelsen af bygningskomplekser, der ved deres bygningsmasse giver sig til at konkurrere med slottet." RIGSANTIKVAR OLAF OLSEN

Dengang – Det gamle projekt 'Tilbygning til Politistation'

Det kulturhistoriske kontor under Skov- og Naturstyrelsen, der havde ansvaret for tilsynet med fortidsminderne, var modstander. Den ansvarlige myndighed for bygningsfredning, Planstyrelsens bygningsfredningskontor, var ligeledes betænkelig ved byggeri så tæt på slottet. Ejeren af Nyborg Slot, Nationalmuseet, var den største kritiker.

Nu – Det nye projekt 'Tilbygning til Nyborg Slot'

I modsætning til i 1989 er de tre ovennævnte instanser, hhv. fortidsmindemyndighed, bygningsfredningsmyndighed samt ejerskab af Nyborg Slot samlet under Kulturministeriet i Slots- og Kulturstyrelsen. På utrolig vis er kritikken forstummet. Alt er vendt på hovedet.

I dag vil ejeren af Nyborg Slot (Kulturministeriet) gerne bygge 2.000 kvadratmeter nye lokaler på Nyborg Slot. Tilsynet med fortidsmindefredningen (Kulturministeriet) synes, at det er er god idé

at bygge midt i fortidsmindefredningen, og bygningsfredningsmyndigheden (Kulturministeriet) har heller ikke indvendinger. Eneste kongruens i sagen er, at både dengang og nu foranledigede bygherren, at to bevaringsværdige bygninger i det historiske kulturmiljø blev nedrevet!

Overfredningsnævnets afgørelse i 1989

Afgørelsen af 16. november 1989 lød dengang således:

"Overfredningsnævnet skal udtale:

Nyborg Slot er Danmarks eneste bevarede kongeborg fra middelalderen. Slottet og slotsanlægget er velbevaret og fremtræder markant i bybilledet.

Uanset den arkitektoniske værdi af en tilbygning i overensstemmelse med det foreliggende projekt, og selv om der ved facadeudformningen er tilstræbt harmoni med de historiske omgivelser, findes tilbygningen at ville fremkalde en samlet kompakt bygningsmasse, som er vanskeligt forenelig med hensyn til slottets fremtræden i bybilledet. Hertil kommer, at tilbygningen agtes opført med en beliggenhed indtil et par meter fra den nuværende voldgrav og til dels på et opfyldt areal, som tidligere har udgjort en del af voldgraven. Hensynet til omgivelserne for de enestående fortidsminder på stedet, som er genstand for beskyttelsen efter naturfredningslovens § 53, må tillægges større betydning end hensynet til at muliggøre en varig løsning af politiets behov for lokaler i overensstemmelse med det forståelige ønske om at samle politiets funktioner. Den påtænkte tilbygning kan derfor ikke tillades opført. Det kan ikke føre til andet resultat, at Justitsministeriet efter erhvervelsen af naboejendommene til ting- og arresthuset har ladet den ældre bebyggelse på disse ejendomme nedrive i forventning om at kunne opføre tilbygningen."

De citerede vurderinger fra Rigsantikvaren og Overfredningsnævnets kendelse må stadig have gyldighed. Hverken lov, praksis eller bærende bevaringsprincipper er ændret. Tværtimod er behovet for at værne om vores fortidsminder kun blevet større.

Slottet er i den mellemliggende periode blevet 30 år ældre, og byggeriet er, i stedet for at ligge på 80 meters afstand af Nyborg slot i 1989 (omfattet af den meget restriktive fortidsmindebeskyttelseslinie), nu rykket ind på selve den fredede slotsholm (omfattet af den meget restriktive museumslov).

Danmark har ikke fået flere middelalderborge siden 1989, og bygningsarkæologiske undersøgelser har i mellemtiden kun forstærket Nyborgs status som et enestående og umisteligt mindesmærke.

Hvis der er lighed for loven og kongruens i myndighedernes tilgange og afgørelser, så kan "Justitsministeriet" som bygherre i ovenstående ordlyd ændres til "Kulturministeriet", "politiet" til "Østfyns Museer og/eller Kulturministeriet" og "politistation" til "museum". Sagerne er identiske én til én. Afgørelsen af 17. december 2020 nåede – ikke overraskende – frem til et lignende resultat. Det resultat, som kulturministeren og slotsmafiaen ikke vil acceptere.

Folketinget må vedkende sig miljømyndighedernes tidligere stillingtagen

Kultur & Arv henstiller til, at den lovgivende magt vedkender sig de hensyn, der medførte at forskellige myndigheders varetagelse af relevante fredningsinteresser bragte projektet i 1989 til standsning. Lovgiverne bør ikke undlade at tage stilling til datidens holdning og kendelse, når de affærdiger Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse fra 2020.

Både Overfredningsnævnet og Miljø- og Fødevarerklagenævnet har lagt til grund, at et projekt med nybyggeri nær Nyborg Slot har for voldsom indvirkning på kulturmiljøet. Når sagen allerede er afgjort flere gange, bør lovgiverne ikke se igennem fingre med disse vurderinger af et byggeprojekts påvirkning af det stedlige kulturmiljø i Nyborg. Man kan ikke med nogen god samvittighed hævde, at det afviste projekt vil have positiv indvirkning på hverken naturbeskyttelsesinteresser, områdets visuelle udtryk, arkæologi, arkitektur eller kulturarv. Anlægslovens byggeprojekt kan ikke undgå at gå ud over kulturarven og det sammenhængende, fredede købstadsmiljø, der i dansk sammenhæng er fuldkommen enestående – som det er.

Kun een "nedtaget militær bygning" lå i vejen for projektet

Vi hæfter os i den forbindelse ved, at Slots- og Kulturstyrelsen undervejs har søgt at give indtryk af, at deres ændring af kulturmiljøet ved den fortidsmindefredede slotsholm er dikteret af nødvendigheder. Men projektet er først og fremmest et smagsspørgsmål, og det er alene

projektteri, der gør, at man går så hårdhændet og ødelæggende frem. Vi henleder opmærksomheden på de nedrevne, gule garnisonslænger, der indtil for nylig var en del af den samlede fortidsmindefredning, og hvor den ene, sydlige længe lå kendeligt uden for det ønskede byggefelt og derfor på alle måder kunne og burde være blevet skånet.

Miljøstyrelsen, der må have fået sine oplysninger fra Slots- og Kulturstyrelsen, skrev i efteråret 2023 i forbindelse med høringen til miljøundersøgelsen på side 7 under overskriften *“Kongefløjen og nedtagning af de militære bygninger”* følgende: *“disse dele af projektet er allerede udført i tidligere etaper, hvor man har påbegyndt den indre restaurering af Kongefløjen. [...] Desuden er de to militære bygninger fjernet for at åbne for arkæologiske undersøgelser og skabe plads til projektet.”* (Kultur & Arvs fremhævning)

Det er simpelthen ikke korrekt. Det er et ubestrideligt faktum, at den sydlige længe ikke lå i vejen for projektet, og at dens bevaring ville have været både til gavn for kulturmiljøet og for forståelsen af slottets og byens udviklingshistorie. Om ikke andet burde den have været ukrænkelig i kraft af fortidsmindefredningen!

Slots- og Kulturstyrelsen fastslog faktisk for tre år siden lakonisk, at det forholdt sig mere brutalt i sit notat til kulturministeren af 21. januar 2021, s. 3: *“Den sydlige gule bygning lå uden for byggefeltet, men skulle ikke indgå i det samlede projekt og blev derfor nedrevet samtidigt med den nordlige bygning.”* . Også den forklaring har man ændret i mellemtiden.

Billedtekst Fortidsmindefredede gule militære bygninger fjernes med bulldozer (her den nordlige længe).

Ovenfor dokumenteres manglende kongruens i små, men væsensafgørende detaljer i Slots- og Kulturstyrelsen udmeldinger. Bygningerne blev ikke fjernet eller nedtaget, men væltet med bulldozer på en måde, som man heller ikke er vant til at se på et sårbart fortidsminde.

Reversibel i praksis eller blot i princip?

Ikke alene nedrivningen af garnisonsbygningerne, men også udformningen og ikke mindst den varslede opførelse af det foreslåede byggeri synes direkte brutal, når man betænker at vi har at gøre med et fredet fortidsminde. Miljøkonsekvensvurderingen oplyser da også flere steder, at projektets påvirkning af miljøet vil være "væsentlig", især når det kommer til de indgreb, der jf. gældende lov kræver dispensation.

I og med at det er Slots- og Kulturstyrelsen, der har rekvireret miljøkonsekvensvurderingen og sendt den i høring for at realisere kulturministerens ønske om en anlægslov, må Kultur & Arv tage det væsentlige forbehold, at man må regne med at Slots- og Kulturstyrelsen har tilsikret, at miljøkonsekvensvurderingen er sandfærdig og dækkende, samt at styrelsen og ultimativt Kulturministeriet tager ansvar for indholdets rigtighed.

I miljøkonsekvensvurderingen side 78-79 fremgår det: *"Det vurderes, at en realisering af projektet ikke vil betyde uoprettelige ødelæggelser af fortidsmindet. Der er gennemført omfattende arkæologiske undersøgelser, som har kortlagt projektområdets fortidsminder, både over og under terræn. Resultaterne af disse undersøgelser har haft afgørende indflydelse på udformningen af projektet med hensyn til såvel placering af bygningerne som enkeltdele, og de har desuden medført krav om beskyttelseslag netop for at beskytte fortidsminderne. Da projektet under normale omstændigheder ville fordrer en dispensation efter museumsloven vurderes påvirkningen vurderes dog at være væsentlig."*

Kultur & Arv opfordrer myndigheden til at dokumentere dette, herunder til at oplyse hvorledes projektet vurderes som værende "i princippet reversibelt" i

Miljøkonsekvensvurderingen oplyser (side 27): *"Den ny nordfløj opføres adskilt fra den eksisterende, oprindelige fløj mod vest, Kongefløj. Den opføres i et udtryk, der er tilpasset stedet og indrettes som udstillings- og museumsbygning. Ud mod voldgraven opføres den i teglsten, mens den mod gårdspladsen vil fremstå med brædebeklædning stående på en base af granit og glaspartier i*

stueetagen. Bygningens øvrige sider vil være af tegl med enkelte dør- og vinduesåbninger. Bygningen forbindes med vagttårnet og Kongefløjen med stålbøer."

Vurderingen tegner – antagelig med Slots- og Kulturstyrelsens ord – et billede, der ikke er i overensstemmelse med sandheden. Nybyggeriet på Nyborg Slot kan ikke realiseres uden betragtelige mængder beton. Slots- og Kulturstyrelsen, der videregiver oplysningerne, forsømmer desværre at oplyse, at bygningen opføres med et tykt, såkaldt selvbærende betondæk med støbt kælder, der igen hviler på talrige betonpæle i undergrunden. Oprindeligt var der tale om ca. 60 pæle i jern og ca. 60 i beton. Tallet er måske reduceret, det er ikke endeligt offentliggjort, men faktum er, at projektmakerne agter at gennemhulle slotsholmen i Nyborg med støbte pæle i en oplyst diameter på op mod 60 centimeter – samme bredde som et komfur! Det er hård kost for et fortidsminde i et land, der bryster sig af restriktiv lovgivning. Det er umuligt at iværksætte sådan en manøvre uden at beskadige fortidsmindets arkæologiske levn i undergrunden. Og hvis man en dag skulle ønske at fjerne bygningen igen, jævnfør de normalt gældende regler for reversibilitet, så vil det i klart sprog være fuldkommen umuligt uden at ødelægge det hele. Desuden tager projektet slet ikke stilling til, hvordan de forskellige jordlag vil reagere, når der under anlægsfasens borer og støbninger vil tilføres ilt. Og hvad med risikoen for stigende vandstand? Alligevel hævder teksten i lovforslagsdokumentet, at dette er i praksis reversibelt! Hvilken praksis tænker kulturministeren her på? Det må være en meget tvivlsom een af slagsen!

Kultur & Arv insisterer på, at Kulturministeren i lovforslaget fremlægger den seneste funderingsplan fra Slots- og Kulturstyrelsen og indhenter uvildige beregninger og vruringer af dens effekt på undergrunden fra antikvarisk kyndige videnskabsfolk. Der mindes om, at slotsholmen i Nyborg udgør et af Danmarks vigtigste arkæologiske områder, hvis skæbne *de facto* vil besegles for tid og evighed, hvis man bygger som kulturministeren agter.

Endelig stilles spørgsmålet: Hvordan kan man med nogen samvittighed og faglig integritet hævde, at en sådan nyopførelse er **"i princippet reversibel"** som det står i lovforslaget, når det drejer sig om pælefunderet betonbygning med cafeteria, industrikøkken og støbt kælder, og hvordan kan det nogensinde fremføres som en nødvendighed at bygge den slags på et fredet fortidsminde? Svaret er soleklart: Det er det ikke! Bygningen er ikke nødvendig, hverken som

illustration af en middelalderborg eller for forståelsen af Nyborg Slots rolle i Danmarkshistorie i øvrigt. Det er en gøgeunge af et projekt, som Folketinget bør have mod til at sige fra overfor.

Hvem skal dikterere læsningen af Danmarkshistorien?

Vender vi tilbage til de militære garnisonsbygninger, blev disse nedrevet, fordi de repræsenterede en del af Nyborg Slots historie, som projektmagerne ikke havde interesse i at fortælle; nemlig den om Nyborgs rolle som militærgarnison i tiden fra enevældens indførelse over grundloven og kvinders valgret til året før første verdenskrig. 253 år af slottets historie – en betragtelig del af fæstningens samlede historie på ca. 800 år, og ikke mindst en væsentlig del af Danmarkshistorien.

Der henvises til Kultur & Arvs høringssvar til Kulturministeriet af januar 2022, hvori det gennem aktindsigter er dokumenteret, at fredningsmyndighederne forud for arkitektkonkurrencen i 2015 *ikke* ønskede bygningerne nedrevet. Men det gjorde projektmagerne til gengæld, og sådan blev det. (side 69-72, bilag E, "Kulturstyrelsens aftaler og udfordringer vedr. Nyborg Slot-projektet", 30.04.15). Som tidligere nævnt lå den sydlige garnisonslænge ingenlunde i vejen for det afviste projekt, så den kunne og burde have overlevet. Bygningerne var ubestrideligt en samlet del af det historiske ensemble, og det må gentages, at de var omfattet af den samlede fortidsmindefredning, hvorfor de burde have været ukrænkelige.

Imidlertid blev bygningerne nedtaget. Det på baggrund af smagsdommeri, og de ansvarlige er Østfyns Museer, Nyborg Kommune, Slots- og Kulturstyrelsen, A.P. Møller Fonden og Realdania. Denne manøvre til at censurere og radere i historien vidner så rigeligt om det afviste projekts indskrænkede historiesyn.

På samme måde som de nedrevne bygninger var omfattet af fortidsmindefredningen, vil også de nyopførte bygninger være det. Det vil sige, at vi hænger på dem. Den klump af murværk, der skal forhøje østtårnet med yderligere ni meter, vil endvidere være omfattet af bygningsfredningsloven. Kulturministeren må virkelig holde af moderne arkitektur, men det må være et ufravigeligt krav at der indføres i lovtæksten, at anlæggets eventuelle nytilføjelser ikke pr. automatik omfattes af fredning. Alt andet er grotesk.

Der er ikke bred, faglig opbakning til nybyggeri på Nyborg Slot

Kulturministeriet gøres hermed – igen – opmærksom på, at det afviste projekt ikke nyder opbakning i fagkredse. Ikke én af de etablerede, landsdækkende frednings- og bevaringsforeninger i Danmark har udtalt sig positivt om projektet. Det bør i sig selv kalde på overvejelser af rimelige alternativer. Hvis man i en fagligt oplyst, transparent og demokratisk proces havde spurgt en bred faglighed, om det var forsvarligt at bygge på Nyborg Slot, ville man have fået meget klare tilkendegivelser imod projektet.

Men tendensen er klar: Når man ser bort fra få modernistiske arkitekter og få kultur- og historiefagligt kyndige, der for de flestes vedkommende på den ene eller anden måde står i et (lønnet) samarbejdsforhold med kredsen bag det afviste projekt, så har det antikvariske Danmark holdt vejret i lige dele skræk, forbavselse og undren.

Kultur & Arv har observerer, at der hersker en kultur i museale og kulturfaglige kredse, hvor mange – motiveret af hensynet til egen karriere – tøver med offentligt at udtrykke kritik af statsanerkendte museer, kulturmyndigheder og donorer. Logikken er, at miljøet er lille, og man ved ikke, hvem man møder i næste ansættelses- eller bevillingsrunde. Disse realiteter gør desværre, at vægtige fagstemmer ikke ofte kommer offentligt til orde, før nogen beslutter sig for at spørge direkte i en tryk sammenhæng.

Det havde klædt kulturministeren at søge sagen oplyst gennem inddragelse af den fornødne, uvildige faglighed. Opgaven kunne i lyset af den magtkoncentration, der nu lægges op til, også varetages af en undersøgende journalist.

Pensionerede museumsfolk behøver heldigvis ikke bekymre sig om karrieremuligheder, og derfor har to af Danmarks mest profilerede museumsdirektører, der har ubestridelig faglig viden og erfaring med at røgte statslige slotte, ikke tøvet med i klart forståelige vendinger at tage afstand fra det ulovlige projekt i Nyborg.

Kammerherre Niels-Knud Liebgott, der er middelalderarkæolog og tidligere museumsdirektør for De Danske Kongers Kronologiske Samling på Amalienborg og Rosenborg, har overfor Folketingets Kulturudvalg i januar 2020 kaldt projektet for **“en voldtægt af et fortidsminde.”**

Det bramfrie udsagn kan ikke været gået de folkevalgte forbi, og det burde foranledige en vis eftertanke, hvorfor det også gengives i nærværende høringssvar. Niels-Knud Liebgott afløste i sin slutstilling som Nationalmuseets leder rigsantikvar Olaf Olsen, der, som tidligere omtalt i nærværende høringssvar, i sin tid også fastslog Nyborg Slots ukrænkelighed i en lignende sag. Niels-Knud Liebgott udtaler sig med erfaring fra Det arkæologiske nævn, Fortidsminderådet, Det særlige Bygningssyn og Statens Museumsnævn. Han var i to perioder præsident for ICOMOS Danmark og er i dag medlem af flere bevaringsforeningers bestyrelser, herunder Kultur & Arvs, samt af Europa Nostras internationale *Scientific Council* og af præsidiet for den internationale borgforskerkongres 'Chateau Gaillard'.

Projektets fortalere har det med at affeje kritikken af deres afviste projekt som misforstået, men der er intet at være i tvivl om. Den kritik, der opsummeres som “en voldtægt af et fortidsminde” hviler på et sagligt og fagligt oplyst grundlag. Vil Jakob Engel Schmidt stå fadder til en voldtægt af et fortidsminde?

Lederen af Koldinghus gennem en menneskealder, fhv. museumsdirektør Poul Dedenroth-Schou, der også er aktiv i Kultur & Arvs bestyrelse, har udtalt sig kritisk til Folketingets Kulturudvalg, 20. januar 2020: *“Man kan ikke legitimere ødelæggelsen af Nyborg Slot med, at det jo gik godt på Koldinghus. Det giver ingen mening overhovedet. Nyborg og Koldinghus er to vidt forskellige ting. Alt for ofte hører jeg, at man tror Nyborg-byggeriet svarer til det, vi gjorde med Koldinghus. Men det kunne ikke være mere forkert. På Koldinghus stod vi med en ruin, der måtte stabiliseres, og vi handlede i stor respekt for al original substans på stedet. Alt, hvad vi har udført, kan føres tilbage igen, hvis man skulle fortryde. Det, man ville lave i Nyborg, kan aldrig fjernes igen på nogen nænsom måde. Nyborg-projektet er i min optik fuldstændig uansvarligt.”*

I et brev til Miljø- og Fødevarerklagenævnet i juni 2020 skrev Koldinghus-direktøren endvidere: *“Det er af national betydning, at Nyborg Slot ikke bliver ødelagt”* og *“Jeg skal tillade mig at henvise til, at Nyborg Slots ukrænkelighed blev fastslået af Overfredningsnævnet i 1989.*

Overfredningsnævnet forhindrede dengang opførelsen af et stort, statsligt nybyggeri overfor slottet med henvisning til netop slottets enestående kulturhistoriske værdi. Jeg har derfor svært ved at se logikken i, at man 30 år senere skulle kunne tillade et så stort nybyggeri midt i selve kernen af fortidsmindet klos op ad de bevarede dele af slottet. Det harmonerer efter min opfattelse ikke med vores fredningslovgivning og ånden bag denne lovgivning."

Med disse udsagn fra to af landets erfarne museumsdirektører på estimerede slotsmuseer, vil vi i det følgende se på mulighederne af nænsomme, alternative løsninger til anlægslovens projekt.

Projektet vil ved sin indvielse i 2030 være utidssvarende

Byggeriet

Projektet om at opføre en ny formidlingsbygning på Nyborg Slot vil ved sin indvielse i 2030 fremstå håbløst utidssvarende. Intet kan ændre på, at tiden for længst er løbet fra dette byggeprojekt. Projektet blev konciperet i perioden 2011-2015, hvor megaprojekter var populære, men det tager ikke højde for nutidens fokus på bæredygtighed og grøn omstilling, som er afgørende i 2024 og kun vil blive mere væsentligt. Moderne teknologiske fremskridt gør det unødvendigt at opføre nye bygninger for at formidle historie. Slots- og Kulturstyrelsens egen redegørelse fra januar 2021 fremhæver endda, at projektets arealkrav til en formidlingsbygning kan opfyldes andre steder i Nyborg, hvor det ikke kompromitterer slotsholmens historiske integritet. Citatet lyder: "*En ny museumsbygning vil principielt kunne etableres et andet sted i Nyborg end på det fortidsmindefredede slotsanlæg og vil i så tilfælde ikke være begrænset af museumslovens regler*" (Redegørelse til kulturministeren, januar 2021).

At bygge nyt på slotsholmen i Nyborg indebærer allerstørste risiko for at underminere områdets kulturelle og historiske integritet. Store, irreversible byggetiltag kan forstyrre muligheden for autentiske oplevelser, hvor besøgende selv kan bruge deres fantasi til at opleve historien. Desuden viser erfaringer fra andre af Realdanias store, kontroversielle projekter, at brugerne – borgerne – har svært ved at forstå den gode intention, når projekterne står færdige. Nyborg-

projektet risikerer at blive endnu et eksempel på en misforstået filantropisk indsats, hvor nybyggeri i historisk kontekst resulterer i uoprettelige fejl og tab af kulturel autenticitet.

Endelig kommer, at ingen vil kunne se, at der er tale om en borg. Hvordan en middelalderlig fæstning skulle kunne gøres forståelig ved at opføre moderne byggeri, der ikke har nogen fortifikatoriske kvaliteter, men reelt bare er en ukurant samling af bygningskroppe og muforløb i forskellige højder med spinkle låger og en masse huller. Hvad skal nogen lære af det? Det stiller flere spørgsmål, end det besvarer, og det er akademisk betragtet noget frygteligt vrøvl, uanset hvad man prøver forklare det med!

Formidlingen

Formidling af Nyborg Slots historie behøver ikke involvere nybyggeri. Også her er tiden for længst løbet fra projektet. Moderne teknologi giver mulighed for at præsentere historien på en langt mere fleksibel og bæredygtig måde. Eksempler fra historiske steder som Rom, Athen og Persepolis har vist, at digital formidling via smartphones eller virtual reality er både effektive og skånsomme metoder til at formidle fortidens historie. Der ville man aldrig bygge for at forklare! Sådanne teknologier vil tillade besøgende at opleve Nyborg Slots forskellige historiske perioder uden at skulle bygge nye fysiske strukturer, som kan forstyrre oplevelsen af det autentiske miljø. Tænk, hvis man med hjælp af moderne informationsteknologi tilrettelagde projektet således, at både nybegyndere og eksperter kunne lære noget på Nyborg Slot.

Med moderne informationsteknologi kan formidlingen fremover tilpasses den enkelte besøgendes videns- og interesseniveau, hvilket skaber en mere engagerende og personlig oplevelse for alle. Det præsenterede byggeri står i skarp kontrast til denne tilgang, da det kræver, at besøgende skal kunne abstrahere fra moderne bygningsstrukturer for at forstå fortiden. Det håner også den del af befolkningen, der har mere end en overfladisk viden om anlægget. En digital løsning, der både er tilpasset nutidens teknologiske muligheder og fremtidens behov, vil være en mere tidssvarende og respektfuld måde at formidle Nyborg Slots historie på. Det er den bedste måde at sikre, at både nybegyndere og eksperter kan lære og blive inspireret, samtidig med at slotsholmens integritet bevares.

Moderne informationsteknologi vil i de næste tyve år transformere museumsformidling ved at skabe mere interaktive, personlige og tilgængelige oplevelser. Det er allerede i gang ude i verden. Virtual Reality (VR) og Augmented Reality (AR) vil gøre det muligt for besøgende at opleve historiske begivenheder og miljøer på en immersiv måde, mens AI-algoritmer vil tilpasse oplevelserne til den enkelte besøgendes interesser og viden. Dette kan for eksempel indebære, at besøgende kan "gå rundt" i en digital rekonstruktion af Nyborg Slot og opleve slottets forskellige perioder eller endda vigtige enkeltbegivenheder i historien som specifikke nedslag.

Såkaldt gamification er allerede ved at være en aktiv del af moderne læring, og teknologiske løsninger kan anvendes til bæredygtig formidling, der både bevarer den kulturelle integritet og reducerer miljømæssige fodaftryk. Digitalisering af samlinger vil gøre det muligt at udforske objekter i detaljer i 3D, mens virtuelle rundvisninger kan tiltrække besøgende globalt. Sådanne teknologier skaber også muligheder for at inkludere besøgende med særlige behov, hvilket gør oplevelsen mere tilgængelig for alle. Samlet set ser vi en opblomstring af teknologier, der kan forbedre museernes evne til at formidle historie på en mere dynamisk og tidssvarende måde, hvilket gør det overflødigt at bygge nye, permanente strukturer på historisk følsomme steder som Nyborg Slot.

Endelig er der også muligheden for at opstille en gennemsigtig illustration, som den her afbillede. Den slags kan publikum også forstå, og de kan opdateres i takt med, at man får ny viden. Det kan en betonbygning ikke.

Kommende generationer tages som gidsler

Slots- Og Kulturstyrelsen har selv erkendt risikoen for, at kommende generationer vil begræde projektet.

Slots- og Kulturstyrelsen: "...massive og måske irreversible formidlingsgreb kan være præget af aktuelle strømninger/tendenser. Store formidlingstiltag, der er interessante på anlægstidspunktet, kan vise sig at være utidssvarende i forhold til eftertidens fortolkning af fortidsmindet." en øget

risiko for, at besøgende i større grad mister muligheden for en autentisk oplevelse af fortidsminderne i deres uforstyrrede og autentiske form, således at den besøgende med udgangspunkt i mere beskedne formidlingsgreb og egen fantasi selv kan skabe fortælling og oplevelse. En anden risiko kan være, at *"massive og måske irreversible formidlingsgreb kan være præget af aktuelle strømninger/tendenser. Store formidlingstiltag, der er interessante på anlægstidspunktet, kan vise sig at være utidssvarende i forhold til eftertidens fortolkning af fortidsmindet."*⁴

Ingen kender dagen i morgen. Slet ikke projektets førstemand, pensioneret museumsdirektør Erland Porsmose, der blev født i 1953, og som er hovedmanden bag det utidssvarende argument om, at kun en tillempet borg i beton og murværk kan gøre historien forståelig for den brede offentlighed.

Byggeprojektet på Nyborg Slot vil med overvejende sandsynlighed tage kommende generationer af videnskabsfolk og borgere som gidsler ved at låse fremtidens historieformidling fast i utidssvarende rammer, der ikke kan ændres. Ved at opføre nye bygninger på en historisk grund, fjerner man fremtidens mulighed for at anvende og udvikle nye, innovative måder at forske, fortolke og formidle kulturarv på. Det begrænser videnskabelig frihed og låser offentligheden fast i en bestemt form for museumsoplevelse, som måske ikke matcher fremtidens forventninger om fleksibilitet, interaktivitet og videnskabelig nøjagtighed.

Endvidere kan fysisk byggeri skade den miljømæssige og kulturelle integritet af området, hvilket påfører kommende generationer byrden af de valg, der træffes i dag, hvilket fredningslovene netop skulle forhindre. Ved at overbebygge risikerer man også at fjerne den autentiske oplevelse, hvor besøgende kan skabe deres egen forståelse af historien gennem direkte kontakt med uforstyrrede fortidsminder. I stedet vil oplevelsen blive filtreret gennem forældede rammer, der ikke længere ræsonnerer med nutidens og fremtidens teknologiske muligheder. På denne måde reduceres fremtidens potentiale for både forskning og offentligt engagement, hvilket gør kommende generationer til gidsler af nutidens beslutninger.

---

⁴ Slots- og Kulturstyrelsen: "NOTAT Til Kulturministeren", Redegørelse for Nyborg Slot projektet i anledning af Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse", 21. januar 2021, Jour. nr. 21/00427.

Det præsenterede byggeri er hverken den bedste måde at fortælle historien på, eller den mest nænsomme. Det er meget sandsynligt den på alle måder værste.

Ingen kan med garanti sige, at anlægslovens byggeprojekt ikke ad åre vil fremstå som et docerende diktat fra en forstokket fortid: En skamstøtte over fejlslagen kulturpolitik og forældet historieformidling.

Der findes både nænsomme og bæredygtige alternativer!

Der har ikke på noget tidspunkt i det sidste årti været overvejet alternativer til at bygge midt i hovedattraktionen i Nyborg. Arkitekterne fik ikke mulighed for at præsentere forslag med alternative placeringer eller alternative volumener. Det var en stillet opgave, der ikke levnedet tvivl om, hvad og hvor der skulle bygges. Byggefeltet var fastlagt med placering og definitioner af murforløb, størrelse af bygningskrop og en specifik, ønsket forhøjelse af østtårnet. Derfor fik man også kun forslag, der indebærer byggeri på selve Nyborg Slot.

Slots- og Kulturstyrelsen har efter klagenævnets afslag selv oplyst, at projektet vil kunne føres til dørs med en forsimplet udgave af projektet, der friholder slotsholmen i Nyborg for andet byggeri end en trappe- og elevatorbygning til Kongefløjen, reelt set en langt mindre indgribende løsning i forhold til det samlede projekt. At trappen overhovedet er nødvendig skyldes, at Kongefløjen er restaureret på en sådan måde, at de interne trapper i huset ikke er tilstrækkelige.

Kultur & Arv har identificeret to gangbare alternativer, og der findes forventeligt flere. Kultur & Arv har tidligere sørget for at informere såvel Kulturministeriet, Folketingets Kulturudvalg, Miljø- og Fødevarerklagenævnet, Slots- og Kulturstyrelsen og Nyborg Kommune om eksistensen af sådanne alternativer. Kulturministeriet modtager med dette høringssvar atter en gang denne oplysning, så også Folketingets politikere ved det.

Slots- og Kulturstyrelsen oplyste selv i sin redegørelse til kulturministeren i januar 2021, at det ulovlige projekts arealkrav til en formidlingsbygning uproblematisk vil kunne indfries

andetsteds i Nyborg, herunder på steder, der ikke er omfattet af museumslovens forbudsbestemmelser: “[...] en ny museumsbygning vil principielt kunne etableres et andet sted i Nyborg end på det fortidsmindefredede slotsanlæg og vil i så tilfælde ikke være begrænset af museumslovens regler.”⁵

Kultur & Arv erkender, at Kongefløjen i dag er færdigrestaureret ud fra den forudsætning, at adgang på to etager skal ske via eksterne trapper eller elevator. En sådan, mindre bygning må forventes tilladelig, og vil under alle omstændigheder udgøre et væsentligt mindre indgreb end det samlede byggeri.

---

⁵⁵ Slots- og Kulturstyrelsen: “NOTAT Til Kulturministeren”, Redegørelse for Nyborg Slot projektet i anledning af Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse”, 21. januar 2021, Jour. nr. 21/00427.

Folketinget har mulighed for at overveje to alternativer til de efterspurgte arealkrav (Slotsprojektet), som ikke har været i spil, og som hverken kræver anlægslov eller dispensationer fra museumsloven

Der eksisterer i dag minimum to oplagte muligheder til imødekommelse af det afviste projekts ønske om et "formidlingscenter" på 2.000 kvadratmeter tæt på slottet. Begge alternativer ligger som nærmeste nabo til Nyborg Slot. Men endnu vigtigere: Ingen af placeringerne er fortidsmindefredede, og derved bortfalder behovet for at dispensere fra Museumsloven eller at vedtage en anlægslov.

Med andre ord, hvis man vælger en af disse rimelige og nænsomme alternativer er sagen løst: Loven kan overholdes, kulturmiljøet lider ikke skade og politikerne undgår det uskønne forløb med særlovgivning. Følgelig fortjener alternativerne overvejelse.

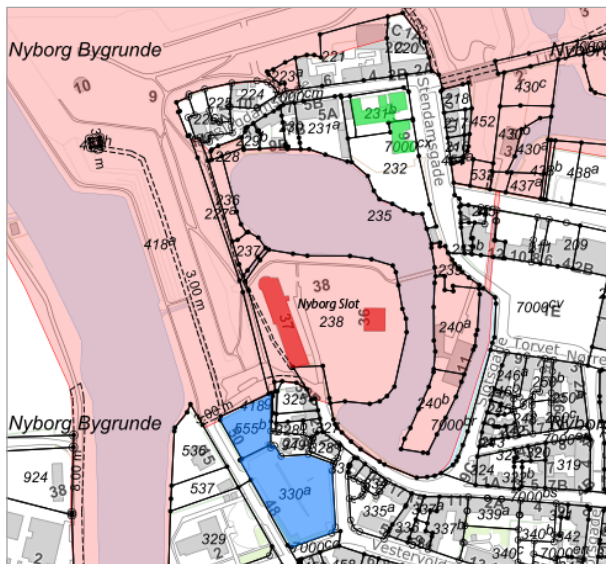
Konkret foreslås at anvende Nyborgs gamle politigård, der er nærmeste nabo til slottet på modsatte søbred (grøn markering), eller hvis man meget gerne vil bygge nyt, at gøre det på et velegnet, ubebygget felt lige bagved slottet (blå markering). Begge alternativer fremgår af nedenstående illustration og vil blive udviklet på omstående sider.

Billedtekst Det afviste projekt med alternative placeringer til formidlingsfaciliteter indtegnet:

- 1) **BLÅT** ubebygget felt på 4.000 m² lige ved siden af Kongefløjen
- 2) **GRØNT** eksisterende politigård på 2.000 m² lige overfor Kongefløjen

På illustrationen ses de to alternative løsninger indtegnet på Slots- og Kulturstyrelsens officielle visualisering af det afviste projekt.

Matrikelkortet her viser, at begge alternativer (vist med grønt og blå) ligger meget tæt på slottet.

Nyborg Slot, dvs. Kongefløj og østtårn er fremhævet med rødt, og det fortidsmindefredede areal er markeret med lyserød farve. Mod nord ses med grønt den gamle politigård. Lige syd for slottet ses med blå det store og ubebyggede felt på 4.000 m².

ALTERNATIV 1

Bæredygtig genanvendelse af Nyborgs gamle politigård over for slottet

Det første alternativ er bæredygtigt, nemlig at genanvende eksisterende, tilgængelig bygningsmasse i Nyborg. Den gamle politigård (markeret med grønt i illustrationerne), også kaldet ting- og arresthuset, ligger lige over for Nyborg Slot. Politigården har en helt enestående, prominent placering i byen med uhindret udsigt til slottet, volden og det historiske købstadsmiljø fra flere sider.

Billedtekst Politigården for 100 år siden (t.v.), og den uhindrede udsigt fra politigården mod slottet i dag (t.h.).

Fordele ved at vælge politigården opsummeres herunder i punktform:

- Kræver ikke dispensation fra Museumsloven
- Har mageløs udsigt til hovedattraktionen, Nyborg Slot
- Ligger lige over for slottet på modsatte søbred, ved den historiske byport
- Rummer mere end de 2.000 m², som man ønsker at opføre
- Ejet af Nyborg Kommune siden 2016
- Allerede stillet til rådighed for museet
- Velegnet og præsentabelt nyklassicistisk byggeri fra 1920
- Indeholder en stor mængde forskellige, gode og store rum
- Kulturhistorisk oplagt, bæredygtigt løsning
- En løsning med indretning af politigårdens eksisterende bygninger vil kunne etableres både nænsomt og prisbilligt uden at opføre nybyggeri
- Kan etableres langt billigere end det afviste projekt

Udfordringer

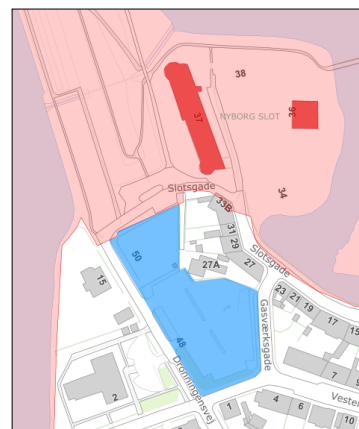
- Østfyns Museer vil pege på, at man i dag bruger bygningen til bl.a. arkiv og administration. Nyborgs kommunens rummer imidlertid ifølge borgmesteren mange gode erhvervslokaler, og administration og arkiv må forventeligt helt uproblematisk kunne henlægges hertil

ALTERNATIV 2

Stor ikke-fredet, ubebygget grund lige ved siden af slottet . Nybyggeri på ikke-fredet voldterræn.

Den anden løsning er at gøre brug af et 4.000 m² stort areal, der i dag er frilagt (blå markering) lige syd for slottet: en oplagt mulighed for at realisere byggedrømme helt tæt på Nyborg Slot i et område, der ikke er fortidsmindefredet.

Det samlede areal udgøres af to matrikler, som allerede ejes af Nyborg Kommune, hhv. matrikel 330a (3.052 m²) og 555b (1.028 m²), beliggende mellem Slotsgade / Dronningensvej 48-50 / Kgs. Bastionsvej.

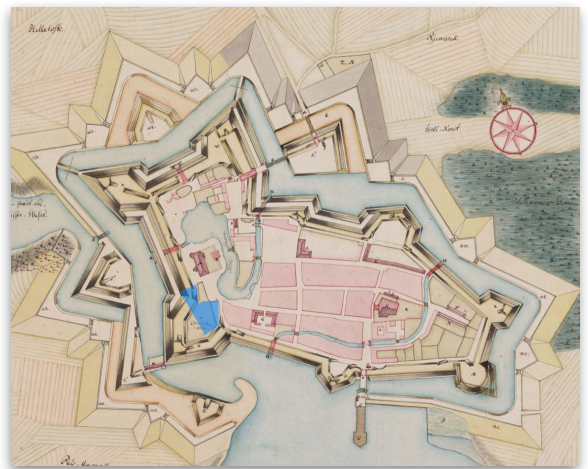
På den mindste matrikel (1.000 m²) har kommunen for nylig nedrevet en villa (se billede herunder af frilagt grund). På den store matrikel (3.000 m²) er der i dag parkeringsplads.

Billedtekst Kig mod slot og vold fra "Alternativ 2"

På hele eller dele af arealet ville der uproblematisk kunne opføres et raffineret nybyggeri, som lever op til både alle ønsker om moderne formidling og arkitektur i særklasse – og det kan være såvel over som under terræn. Det må kunne tilfredsstille både donorer og bygherre.

Som det fremgår af den blå markering på det historiske kort til højre, er arealet en del af den tidligere "Kongens Bastion". Kongens Bastion og et stykke af volden blev sløjfet i 1850'erne, da man anlagde et gasværk på stedet. Gasværket har ødelagt fredningsværdierne, og derfor er området *ikke* en del af Nyborgs samlede fortidsmindefredning. Der kræves derfor ikke dispensation fra museumsloven ved nybyggeri.

En kort opsummering af alternativ 2:

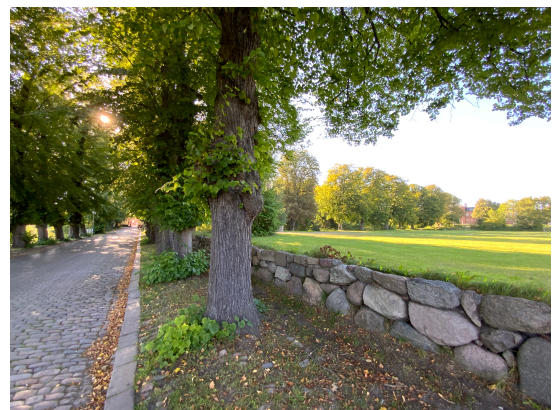
- Nærmeste nabo til slottet
- Kræver ikke dispensation fra Museumsloven
- 4.080 kvadratmeter oplagt byggefelt, hvoraf 1.000 kvadratmeter er ryddet og 3.000 kvadratmeter er parkeringsplads
- Rigelig plads til at opføre et raffineret nybyggeri efter alle kunstens regler
- 25 meters afstand til Kongefløjen, ved den tidligere Kongens Bastion

- Der vil kun skulle tages hensyn til fortidsmindebeskyttelseslinjen på 100 meter, som omfatter næsten alle ejendomme i Nyborg centrum, og hvor der allerede er praksis for dispensation
- På hele eller dele af dette byggefelt er der righoldige muligheder for at etablere et moderne formidlingscenter, der ikke beskadiger Nyborg Slot

Udfordringer:

- Kommunen vil indvende, at arealet er udlagt til parkering og biltrafik og henvise til behovet for turistbusser. Dette kan løses, bl.a. ved at henvise til den grønne "excercerplads" på ydersiden af voldterrænet, som allerede i dag i lokalplan 282⁶ er udpeget som parkeringsplads for slottet.
- Her ville man nemt kunne imødekomme parkering på et grønt areal. Moderne metoder eksisterer, der kan bidrage til at pladsen fortsat vil fremstå som en genplæne, der kan tåle trafik. Publikum kan herfra gå ind til slottet gennem den spektakulære, dybe byport, eller blive kørt i små golf-vogne eller motoriserede "tog", som man kender det fra andre steder, hvor biltrafik er uønsket af hensyn til de kulturhistoriske interesser. Man kunne sågar ride i hestevogn, hvis man ønsker at give middelalderetemaet fuld gas. Mulighederne er talrige, og parkering er ikke en hindring for at bygge på dette felt, kun en udfordring.

Excercerpladsens grønne areal til højre, set mod byporten

Billigere alternativ til at bygge på selve slotsbanken

Intet taler imod, at et formidlingscenter som ovenfor beskrevet vil kunne opføres inden for den eksisterende økonomiske projektramme. En sådan bygning vil med al sandsynlighed være langt billigere at etablere, eftersom bygningen ikke ville skulle opføres på slotsholmen, hvorved man undgår kostbar punktfundering, og vigtigst af alt risikerer man ikke at beskadige det skrøbelige slotsanlæg, levnene i undergrunden og det sammenhængende købstadsmiljø. En sådan

⁶ <https://www.nyborg.dk/media/mw0gkx5h/22-lokalplan-nr-282-torvet-og-biblioteksholmen-aod.pdf>

formidlingsbygning vil være nænsom, ligge i umiddelbar forlængelse af Kongefløjen, og vil ubesværet kunne passes ind i Nyborgs eksisterende købstadsmiljø, f.eks. som en gendigtning af voldforløbet.

Et nyt "Nyborg Vold" – et museum dækket af græs

Byggefeltet begynder på modsatte side af Slotsgade, hvor volden slutter.

Hvis man ville vælge at anlægge det perspektiv, at et nybyggeri skulle underordne sig Nyborg bys historiske kulturmiljø og ikke visuelt påkalde sig opmærksomhed, sådan som lovgivningen normalt dikterer, så muliggør denne alternative placering i forlængelse af den høje vold bag Kongefløjen, at man for eksempel kunne tilpasse den nye formidlingsbygning til de eksisterende voldes fysiske fremtoning. Det ville være oplagt på denne måde at dække nybygningen med græs, så den

kom til at fremstå i forlængelse af volden og ikke konkurrerede med hverken slottet eller omgivelserne. En sådan løsning kender vi for eksempel fra stadsarkivet i Vadstenas fæstning, der i 1990'erne blev opført netop inde i en genskabt vold. Græs er sundt, godt og passer til købstadsmiljøets volde.

Udover, at det visuelt harmonerer med voldomgivelserne i Nyborg, har græs tillige den fordel, at det reducerer trafikstøj, binder CO₂, forbedrer luftkvaliteten og understøtter biodiversitet. Hertil kommer en række opnåelige fordele inden for isolering og temperaturregulering. En græsbelagt bygning i Nyborg er ikke kun en hyldest til byens og fæstningens rige kulturarv og historie, men også en visionær måde at formidle den på.

Mulighed for at vise de skiftende tiders udvikling i volden

Ihukommende bygherres store ønske om visuelt at formidle borgens historie kunne man sågar lade den "nye vold" have forskellige udformninger, så den viser Nyborg Volds skiftende udtryk og fysiske udvikling over tid. På den måde kunne man visuelt formidle, hvordan byens forsvarsværk ville have taget sig ud f.eks. i højmiddelalderen (ca. år 1200), i renæssancen (ca. år 1550) og i enevældens højbarok (ca. år 1700): Tre vigtige stadier i Nyborgs udviklingshistorie, der også markerer den dansk-europæiske fæstningstraditions udvikling.

Ved at vælge denne løsning ville man få formidling, som både komplimenterer det historiske bymiljø og fremmer bæredygtig byudvikling. Det er et stort potentiale at forløse i denne idé, som rigtig eksekveret også ville kunne danne skole og være med til at sætte Nyborg på verdenskortet på flere fronter.

Fhv. kulturminister, Joy Mogensen, adspurgte på et møde i 2021 Kultur & Arv om foreningens holdning til alternative projekter. Ministeren blev præsenteret for de her ovenfor skitserede muligheder og viste interesse for løsningsforslaget. Folketingets Kulturudvalg er også blevet gjort bekendt med muligheden for alternativ placering under et foretræde den 27. januar 2020 af de tidligere museumschefer for Rosenborg/Amalienborg og Koldinghus samt Kultur & Arvs formand..

Kultur & Arv henstiller til lovgiverne, donorer og myndigheder, at man grundigt udforsker mulighederne for en alternativ, nænsom placering af det ønskede formidlingsbyggeri i Nyborg.

Kulturministeren lader hårdt om ånden bag fredningslovene

Det, at man i 1920'erne kunne bygge om på slottet, fremhæves her hundrede år senere som et argument for at man idag skal bygge videre. Men så er man slet ikke klar over sin historie. For det sidste hundrede år har handlet om at passe på det, som vi ved er værdifuldt. Vi har værnet om vores arv og indrettet loven derefter. I 1918 fik bygningsfredningsloven. I 1937 blev vi opmærksomme på værdien af vores fortidsminder og sikrede dem ved lov, så de ikke gik til. I takt med velfærdsstatens fremmarch fik vi øget byggeri selv i øde områder, så vi lagde en beskyttelseslinie på 100 meter rundt om vores mindesmærker, så de også for eftertiden kunne opleves i deres historiske sammenhæng. Da Østfyns Museer for nogle år siden fik igangsat en nedrivning på Nyborg Slot af de gule længer, fjernede man de synlige vidnesbyrd fra de 253 år fra enevælden til 1913, hvor Nyborg var en militærgarnison. Kulturministerens nybyggeri samme sted vil ikke være en tilføjelse, men et direkte angreb, der udraderer alt det, de sidste 100 års historie har værnet om. Man udraderer de tegn på forstandighed, som har sikret, at vi netop har et Nyborg Slot i dag, overleveret gennem otte omskiftelige århundreder.

Også af den årsag ville det klæde kulturministeren med agtpågivende armslængde.

Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur (også kaldet By & Land) har redegjort koncist og fyldestgørende for denne omstændighed i april 2018, hvilket citeres her in toto:

“Nyborg Slot med dets voldanlæg har stor, national betydning.

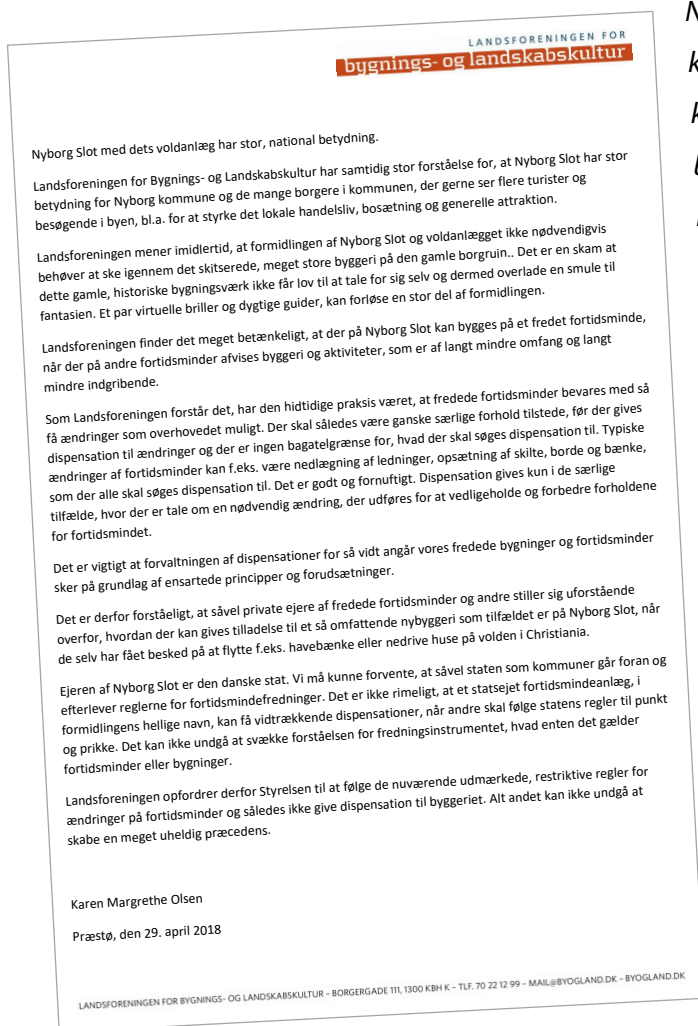
Landsforeningen for Bygnings- og Landskabskultur har samtidig stor forståelse for, at

Nyborg Slot har stor betydning for Nyborg kommune og de mange borgere i kommunen, der gerne ser flere turister og besøgende i byen, bl.a. for at styrke det lokale handelsliv, bosætning og generelle attraktion.

Landsforeningen mener imidlertid, at formidlingen af Nyborg Slot og voldanlægget ikke nødvendigvis behøver at ske igennem det skitserede, meget store byggeri på den gamle borgruin. Det er en skam at dette gamle, historiske bygningsværk ikke får lov til at tale for sig selv og dermed overlade en smule til fantasien. Et par virtuelle briller og dygtige guider, kan forløse en stor del af formidlingen.

Landsforeningen finder det meget betænkeligt, at der på Nyborg Slot kan

bygges på et fredet fortidsminde, når der på andre fortidsminder afvises byggeri og aktiviteter, som er af langt mindre omfang og langt mindre indgribende.

Som Landsforeningen forstår det, har den hidtidige praksis været, at fredede fortidsminder bevares med så få ændringer som overhovedet muligt. Der skal således være ganske særlige forhold tilstede, før der gives dispensation til ændringer og der er ingen bagatelgrænse for, hvad der skal søges dispensation til. Typiske ændringer af fortidsminder kan f.eks. være nedlægning af ledninger, opsætning af skilte, borde og bænke, som der alle skal søges dispensation til. Det er godt og fornuftigt. Dispensation gives kun i de særlige tilfælde, hvor der er tale om en nødvendig ændring, der udføres for at vedligeholde og forbedre forholdene for fortidsmindet.

Det er vigtigt at forvaltningen af dispensationer for så vidt angår vores fredede bygninger og fortidsminder sker på grundlag af ensartede principper og forudsætninger.

Det er derfor forståeligt, at såvel private ejere af fredede fortidsminder og andre stiller sig uforstående overfor, hvordan der kan gives tilladelse til et så omfattende nybyggeri som tilfældet er på Nyborg Slot, når de selv har fået besked på at flytte f.eks. havebænke eller nedrive huse på volden i Christiania.

Ejeren af Nyborg Slot er den danske stat. Vi må kunne forvente, at såvel staten som kommuner går foran og efterlever reglerne for fortidsmindefredninger. Det er ikke rimeligt, at et statsejet fortidsmindeanlæg, i formidlingens hellige navn, kan få vidtrækkende dispensationer, når andre skal følge statens regler til punkt og prikke. Det kan ikke undgå at svække forståelsen for fredningsinstrumentet, hvad enten det gælder fortidsminder eller bygninger.

Landsforeningen opfordrer derfor Styrelsen til at følge de nuværende udmærkede, restriktive regler for ændringer på fortidsminder og således ikke give dispensation til byggeriet. Alt andet kan ikke undgå at skabe en meget uheldig præcedens."

Det er værd at gentage, at ingen af Danmarks kulturarvs-, frednings eller bevaringsforeninger har udtalt sig *til fordel for* projektet, med undtagelse af en Nyborgs lokalafdeling af førnævnte By- & Land, hvor der viste sig et ikke uvæsentligt personsammenfald mellem Østfyns Museers bestyrelse og lokalforeningens ditto.

Det synes også formålstjenligt at give ordet til Birthe Luel, der som direktør i Historiske Huse og formand for Bygningsfredningsforeningen "BYFO", interesseorganisationen for ejerforvaltere af fredet bygningsmasse i Danmark, påpeger at statens adfærd underminerer borgernes retsfølelse. Hun skriver i en kronik til Byrumsmonitor, 10 marts 2021, under titlen "Det ville klæde kulturministeren at sluge den bitre pille, det er at få et afslag":

"Denne redegørelse kom 21. januar, og den peger på, at projektet eventuelt kan gennemføres, enten ved en ændring af museumsloven eller ved at lave en anlægslov, som man typisk bruger ved motorveje, jernbaner og broer – en lov, der tromler hen over fortidsmindefredningen.

I Nyborg Slot-sagen er staten både ejer, byggherre og myndighed og har undervejs givet sig selv flere dispensationer for at kunne gennemføre projektet.

Men når den endelige afgørelse spænder ben, vil man ændre loven for at få et andet resultat. Det er undergravende for den almindelige retsbevidsthed, hvis staten på den måde lader hånt om lovgivning og retsproces. Det bekræfter en opfattelse af, at der er et sæt regler for stat og myndigheder og et helt andet for alle os andre."

og

"Hvis et politisk flertal nu tvinger en lovændring igennem, alene fordi man ikke vil acceptere en afgørelse fra den nedsatte klageinstans, kan man kun konkludere, at man føler sig hævet over sin egen lovgivning.

Den lovgivning, som man selvfølgelig mener, at almindelige borgere skal rette sig efter."

En række folketingspolitikere på tværs af partiskel fremførte lignende synspunkter i en artikel i Politiken fra 29. januar 2021 under overskriften "Bananrepublik-tilstande".

Den konservative kulturordfører, Birgitte Bergman blev citeret for, "at, [*her*] nærmer man sig »bananrepublik-tilstande«, hvis man skrotter nævnets afgørelse:

»Lad os nu se, om man ikke kan tilpasse projektet, så det passer med loven og ikke omvendt.«

»Bananrepublik-tilstande«:
Joy Mogensen kæmper for
at holde omdiskuteret og
skrottet byggeprojekt i live

Christian Juhl fra Enhedslisten "påpeger, at systemet er bygget på armslængde mellem politikerne og den slags beslutninger.

»Dem, der har sat projektet i gang, må så levere noget, der kan komme igennem«, siger han, og SF's Mette Broman Mølbæk bakker op. »Vi har principper om armslængde. Hvilke faglig kompetencer har vi politikere til at sige, hvem der har ret her?«.

“

Underkender Folketinget nævnet, skævvrider man fuldstændig praksis og bryder med de gældende principper på området

Morten Messerschmidt, Dansk Folkeparti

Afslutning

Afslutningsvis gøres opmærksom på, at sagen substantielt og materielt er afgjort i en inappellabel kendelse fra Miljø- og Fødevareklagenævnet i 2020.

Folketinget vil med nærværende lov derfor skulle underkende og tilbagevise en afgørelse, som en domstolslignende myndighed har truffet.

Kultur & Arv skal indtrængende opfordre Kulturministeriet og Folketinget til at udvise skyldig opmærksomhed på projektets meget voldsomme og uoprettelige indvirkning på kulturarven.

Hvis sagen gennemføres, vælger man med åbne øje og mod bedre vidende den mest invasive, uopretteligt ødelæggende, mindst bæredygtige, men samtidig ubestridt dyreste løsning.

At skatteyderne skal hænge på en ekstraregning, når det samlede projekt over årene er gået fra ca. 200 millioner kroner til snart en halv milliard, må være op til politikernes samvittighed.

Når man inddrager Folketinget som legitimeringsinstrument for Slots- og Kulturstyrelsens afviste projekt, må man forventeligt som borger i Danmark kunne have tillid itl, at Folketinget står som garant for projektets ubestridelige lødighed på alle punkter, især hvis det skulle vise sig, at kulturminister Jakob Engel Schmidt, der har fremsat lovforslaget, ikke selv vil.

På bestyrelsens vegne,

FREDERIK SIEMSEN
Formand for Kultur & Arv

Slots- og Kulturstyrelsen:
“...massive og måske irreversible formidlingsgreb kan være præget af aktuelle strømninger/tendenser. Store formidlingstiltag, der er interessante på anlægstidspunktet, kan vise sig at være utidssvarende i forhold til eftertidens fortolkning af fortidsmindet.”